

Milieuvoorzieningen in België – Vergelijking met andere boekhoudkundige referentiestelsels¹

Philippe LONGERSTAEY,
Erelector Solvay Brussels School – Economics & Management, Ere-
bedrijfsrevisor, CPA, CFA, CAIA

Inleiding

De verplichting om milieuschade te herstellen kan ondernemingen ertoe brengen in hun jaarrekening milieuvoorzieningen op te nemen om de verliezen en kosten te dekken die uit hun activiteiten voortvloeien. Die boekhoudkundige voorzieningen dienen idealiter een onderscheid te maken tussen twee gevallen, namelijk de wettelijke of feitelijke verplichting² om:

- derden schadeloos te stellen voor verliezen en kosten veroorzaakt door een toevallige gebeurtenis waarvoor de onderneming verantwoordelijk is of kan worden gesteld, bijvoorbeeld de accidentele vervuiling van een waterloop, de onverwachte uitstoot van giftige gassen of de uitzonderlijke lozing van koolwaterstoffen langs de kust;
- een industrieterrein³ aan het einde van zijn economische levensduur te ontmantelen en het in de oorspronkelijke staat te herstellen, zoals dat gebeurt voor de ontmanteling van een kernreactor en het langetermijnbeheer van bestraald afval, de ontmanteling van een offshoreplatform voor oliewinning of de sanering van bodems die zijn verontreinigd door het lozen van chemische stoffen.

De verwerking en waardering van voorzieningen ter dekking van verliezen en kosten die uit deze twee onderscheiden soorten gebeurtenissen voortvloeien, dienen in verschillende opzichten te verschillen:

- In het eerste geval dient een voorziening te worden gevormd, die normaliter ten laste komt van de resultatenrekening, wanneer zich de gebeurtenis voordoet waardoor de onderneming waarschijnlijk of zeker verliezen zal lijden of kosten zal moeten maken. In de boekhoudkundige referentiestelsels die voorschrijven dat kortlopende en langlopende verplichtingen apart op de balans moeten worden voorgesteld, zal de voorziening vaak worden ingedeeld als een kortlopende verplichting, althans wanneer wordt verwacht dat

---

¹ De auteur is professor Pierre-Armand MICHEL erkentelijk voor het nakijken van het ontwerp van dit artikel, waarbij hij de volledige verantwoordelijkheid op zich neemt voor eventuele fouten die in de tekst zouden blijven staan.

² Een feitelijke verplichting in de IFRS-terminologie is een “*verplichting die ontstaat uit de handelingen van een entiteit waarbij: a) de entiteit, door een patroon van bestendig gevolgde gedragslijnen in het verleden, gepubliceerde beleidsregels of een voldoende specifieke actuele verklaring, aan andere partijen te kennen heeft gegeven dat zij bepaalde verantwoordelijken accepteert; en b) de entiteit als gevolg daarvan bij die andere partijen een geldige verwachting heeft gewekt dat zij die verantwoordelijkheden zal opnemen.*” IAS 37 (Voorzieningen, voorwaardelijke verplichtingen en voorwaardelijke activa), paragraaf 10.

³ Er gelden niet alleen ontmantelingsverplichtingen op industrieterreinen, maar bijvoorbeeld ook voor huurders die aanpassingen uitvoeren in kantoorgebouwen. Die aanpassingen moeten dan aan het einde van het huurcontract ongedaan worden gemaakt.

- die verplichting tijdens de normale exploitatiecyclus van de onderneming of binnen twaalf maanden na de balansdatum wordt afgewikkeld⁴.
- In het tweede geval is de gebeurtenis waarvoor een voorziening moet worden gevormd de bouw, verwerving, ontwikkeling of exploitatie van het actief waarvoor een wettelijke of feitelijke ontmantelingsverplichting geldt op een datum die soms ver in de toekomst kan liggen. De onzekerheden over het bestaan en de waardering van de daaruit voortvloeiende verliezen en kosten zijn groter dan in het eerste geval, vanwege de tijd die verloopt tussen de bouw, verwerving, ontwikkeling of exploitatie van het betrokken actief en de ontmanteling ervan. Verder dient de voorziening initieel niet ten laste te worden gebracht van de resultatenrekening, maar wel van de balans, waar zij de boekwaarde van het actief waarop die ontmantelingsverplichting rust, zal verhogen. De voorziening zelf zal een langlopende verplichting zijn, waarvan het gediscoteerde bedrag jaarlijks moet worden aangepast aan het effect van het verstrijken van de tijd en aan eventuele wijzigingen in de ramingen van de kasstromen die nodig zijn om de onderliggende verplichting af te wikkelen. De resultatenrekening zal derhalve niet worden beïnvloed op de datum waarop de voorziening initieel gevormd wordt. Tussen die datum en de datum waarop de desbetreffende verplichting afgewikkeld wordt, zal de resultatenrekening worden gedebiteerd voor enerzijds de periodieke afschrijving van het betrokken actief en anderzijds de financieringskost die voortvloeit uit de omzetting van een langlopende verplichting in een kortlopende verplichting.

De twee hierboven beschreven scenario's worden in sommige boekhoudkundige referentiestelsels afzonderlijk verwerkt, maar in andere niet. De boekhoudkundige referentiestelsels die in dit artikel zullen worden behandeld, het Belgische boekhoudrecht, de IFRS en de US GAAP, verschillen sterk in de mate van detail die de wet of de toepasselijke norm vereist.

In België bijvoorbeeld besteedt het koninklijk besluit van 29 april 2019 tot uitvoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen (“KB WV”) slechts oppervlakkig aandacht aan milieuvoorzieningen. CBN-advies 2018/25 – Voorzieningen van 12 september 2018 van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen bevat verschillende bepalingen die betrekking hebben op de vorming en waardering van voorzieningen, en een voorbeeld dat in dat advies wordt aangehaald is de voorziening voor milieuverplichtingen⁵. De Luxemburgse boekhoudwetgeving rept met geen woord over de kwestie. Vreemd genoeg behandelt het Franse rekeningenstelsel de activering van de ontmantelingskosten van terreinen, maar niet, aan de passiefzijde, van de voorzieningen die daarmee verband houden⁶. Wat dat betreft, is de Britse aanpak van de UK GAAP dezelfde als de boekhoudkundige verwerking die wordt voorgeschreven door de IFRS⁷. In het IFRS-stelsel worden de milieuvoorzieningen behandeld

---

⁴ Zie bijvoorbeeld IAS 1 (Presentatie van de jaarrekening), paragraaf 69. Dat is niet het geval volgens het Belgische boekhoudrecht, aangezien de voorzieningen in de balans onder een aparte rubriek van de passiva worden ingedeeld, buiten de schulden op meer dan één jaar en de schulden op ten hoogste één jaar.

⁵ CBN-advies 2018/25, VII. Praktische toepassingen – L. Voorzieningen voor milieuverplichtingen.

⁶ Règlement ANC 2014-03 relatif au plan comptable général, geconsolideerde versie van 1 januari 2019, artikelen 213-8, 213-32, 832-3, 833-3, 834-3 en 835-3. Merk op dat het Franse rekeningenstelsel niet voorziet in de actualisering van langetermijnvoorzieningen (artikelen 323-1 tot 323-9).

⁷ Similarities and Differences, A comparison of IFRS, US GAAP and UK GAAP. www.pwcinform.com, augustus 2005, pagina 68.

in enkele paragrafen van IAS 37⁸ over voorzieningen, IAS 16⁹ over materiële vaste activa en IFRIC-interpretatie 1¹⁰ van het interpretatiecomité van de IASB over wijzigingen in bestaande verplichtingen voor ontmanteling, herstel en soortgelijke verplichtingen¹¹. De verwerking, waardering en indeling van milieuvorzieningen en voorzieningen voor ontmanteling van terreinen, net als de informatie die hierover verstrekt moet worden in de toelichting bij de jaarrekening, worden het meest volledig behandeld onder het US GAAP-stelsel¹².

In dit artikel worden de verschillende kwesties besproken die zich aandienen bij opstellers van jaarrekeningen van ondernemingen met milieuverplichtingen in de ruimste zin van het woord – d.w.z. de twee bovengenoemde scenario's – en wordt nagegaan hoe het boekhoudrecht en de boekhoudkundige rechtsleer in België en de IFRS en de US GAAP met deze kwesties omgaan. Zo wordt ingegaan op:

- De meting van kasstromen in de samenstelling van milieuvorzieningen
- De verwerking van onzekerheid bij de waardering van voorzieningen
- De discontering van langetermijnvoorzieningen en de keuze van de disconteringsvoet
- De periodieke actualisering van de gegevens en de daaruit voortvloeiende herwaarderingen
- De activering van milieu-uitgaven
- De indeling, op de balans, van de voorzieningen en, op de resultatenrekening, van de kosten die gemaakt worden naarmate de milieuverplichtingen worden afgewikkeld.

Boekhoudrecht en boekhoudkundige rechtsleer in België

In het Belgische boekhoudrecht worden voorzieningen op algemene wijze behandeld in artikel 3:28 van het KB WVV, dat het volgende bepaalt:

"De voorzieningen voor risico's en kosten beogen naar hun aard duidelijk omschreven verliezen of kosten te dekken die op de balansdatum waarschijnlijk of zeker zijn, doch waarvan het bedrag niet vaststaat."

Verder bepaalt artikel 3:29 van het KB WVV:

"De voorzieningen voor risico's en kosten moeten voldoen aan de eisen van voorzichtigheid, oprechtheid en goede trouw."

En artikel 3:32, d), van dat KB bepaalt meer specifiek in verband met milieuverplichtingen:

"Voorzieningen moeten, onder meer, gevormd worden met het oog op de kosten van een milieuverplichting."

---

⁸ IAS 37 (Voorzieningen, voorwaardelijke verplichtingen en voorwaardelijke activa), paragrafen 19 en 49.

⁹ IAS 16 (Materiële vaste activa), paragraaf 16 (c).

¹⁰ IFRIC 1 (Wijzigingen in bestaande verplichtingen voor ontmanteling, herstel en soortgelijke verplichtingen).

¹¹ Dit artikel besteedt geen aandacht aan IFRIC-interpretatie 5 (Belangen in ontmantelings-, herstel- en milieusaneringsfondsen) en IFRIC-interpretatie 6 (Verplichtingen die voortvloeien uit deelneming aan een specifieke markt – Afgedankte elektrische en elektronische apparatuur) aangezien het toepassingsgebied van die twee interpretaties beperkt is tot specifieke situaties.

¹² ASC 410-30 (*Environmental Obligations*) en ASC 410-20 (*Asset Retirement Obligations*). Onder US GAAP is ASC de afkorting van *Accounting Standards Codification*.

De volledige en verkorte schema's en het microschemata van de jaarrekening van vennootschappen, verenigingen en stichtingen bevatten een subrubriek 'Milieuverplichtingen' in de rubriek 'Voorzieningen en uitgestelde belastingen' (VII. A. 4.)¹³.

CBN-advies 2018/25 – Voorzieningen van 12 september 2018 van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen bevestigt dat “*een voorziening voor milieuverplichtingen moet worden aangelegd zowel voor de wettelijke of contractuele verplichtingen als voor de feitelijke verplichtingen.*”¹⁴

Dit advies bevat diverse algemene bepalingen over de vorming en waardering van voorzieningen en past de daarin vervatte beginselen toe op twaalf praktische toepassingen. Een daarvan heeft betrekking op milieuverplichtingen veroorzaakt door een toevallige gebeurtenis, zoals hierboven beschreven. Een andere houdt, zij het in zeer geringe mate, verband met de voorzieningen voor de ontmanteling van industrieterreinen. In het bijzonder:

- Het eerste voorbeeld gaat over het voorkomen, beperken of ongedaan maken van milieuschade¹⁵.
- Het andere voorbeeld gaat over het herstel van een onroerend goed in de oorspronkelijke toestand, een scenario dat in sommige, maar niet in alle opzichten, dicht aanleunt bij de kwestie van de wettelijke of feitelijke verplichting tot ontmanteling van industrieterreinen¹⁶.

Zo stelt paragraaf 84 van het CBN-advies 2018/25:

“Wanneer een concessieovereenkomst, waarbij een publieke overheid (wij onderstrepen) een onderneming tijdelijk de toelating geeft om een deel van het openbare domein (wij onderstrepen) exclusief te gebruiken met een goed omschreven doel, de verplichting oplegt om de terreinen die voorwerp uitmaken van die concessie in hun oorspronkelijke staat achter te laten, moet die onderneming een voorziening voor waarschijnlijke risico's en kosten samenstellen, om de afbraakkosten te dekken van de gebouwen die op die terreinen werden opgericht, zoals contractueel (wij onderstrepen) bedongen werd”.

Die bepaling heeft dus een ander toepassingsgebied dan dit artikel, namelijk een bij wet of bij overeenkomst – en niet alleen bij overeenkomst – opgelegde verplichting tot ontmanteling van een actief dat geen deel uitmaakt van het openbare domein en dat niet door een publieke overheid aan een onderneming is toegekend.

Anders dan in het IFRS-stelsel en vooral de US GAAP worden voorzieningen voor de ontmanteling van industrieterreinen aan het einde van hun levensduur dus noch in het Belgische boekhoudrecht, noch in de rechtsleer expliciet behandeld.

Met betrekking tot een bijzonder geval van voorzieningen voor de ontmanteling van industrieterreinen, namelijk die van kerncentrales, verklaart de overheidsinstantie die verantwoordelijk is voor de ontmanteling van kerncentrales en het langetermijnbeheer van bestraalde splijtstof, de NIRAS, in haar synthese van het vierde rapport over de inventaris van de nucleaire passiva (periode 2013-2017), het volgende:

---

¹³ KB WVV, Bijlagen 3, 4, 6 en 7.

¹⁴ CBN-advies 2018/25 – Voorzieningen, paragraaf 103.

¹⁵ Ibidem, paragraaf 102 tot 107.

¹⁶ Ibidem, paragraaf 84 tot 88.

“In België bestaat er overigens geen enkele algemene bepaling die tot doel heeft de financieel verantwoordelijken te verplichten voldoende provisies aan te leggen om hun nucleaire kosten te dekken. Er bestaat ook geen specifieke nationale bepaling die hen verplicht te gelegener tijd de beschikbaarheid van hun nucleaire provisies te garanderen”¹⁷.

Laten we eens kijken wat het CBN-advies 2018/25 van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen zegt over de hierboven geschetste kwesties.

De meting van kasstromen in de samenstelling van milieuvorzieningen

Het CBN-advies 2018/25 definieert een voorziening als:

“De beste schatting van de kosten die als waarschijnlijk worden beschouwd of, in geval van een verplichting, de beste schatting van het bedrag dat vereist is om die verplichting op de balansdatum na te komen.”¹⁸.

Meer in het bijzonder met betrekking tot milieuverplichtingen stelt dat advies:

“Het bedrag van de milieuverplichting waarvoor een voorziening moet worden aangelegd dient de best mogelijke schatting te zijn van de uitgaven die noodzakelijk zijn om op balansdatum aan de bestaande verplichting te voldoen ongeacht de datum waarop de activiteit is gestaakt of de verplichting moet worden nagekomen.”¹⁹.

De Commissie spreekt zich dus niet uit over de boekhoudkundige gevolgen van de wijze waarop een milieuverplichting zal worden nagekomen: zal de onderneming haar eigen technische en menselijke middelen inzetten tegen een kostprijs van bijvoorbeeld 100, of is zij daarentegen van plan de nodige werken uit te besteden aan derden, tegen een kostprijs van bijvoorbeeld 120, waarbij dat laatste cijfer hoger is omdat de winstmarge van de derden erin is opgenomen?

Het verschil tussen beide benaderingen weerspiegelt het verschil tussen de opname van een verplichting tegen historische kostprijs (100) of tegen reële waarde (120), aangezien de reële waarde van een verplichting wordt gedefinieerd als de prijs die zou worden betaald om een verplichting over te dragen in een regelmatige transactie tussen marktdeelnemers op de waarderingsdatum²⁰.

Het dilemma tussen historische kosten en reële waarde is een gevoelige kwestie. Het mag dan ook duidelijk zijn waarom de Commissie hierover geen conclusies heeft willen trekken. Hierdoor ontstaat echter het risico van verwarring en gebrek aan vergelijkbaarheid van de jaarrekeningen van ondernemingen waarvoor milieuvorzieningen, en met name verplichtingen tot ontmantelingen van terreinen, aanzienlijke bedragen uitmaken.

---

¹⁷ Synthese van het vierde rapport over de inventaris van de nucleaire passiva van NIRAS aan haar voorgedij (periode 2013–2017). Nirond 2018-01 N, februari 2018, deel 6, paragraaf 6.1, pagina 15.

¹⁸ CBN-advies 2018/25 – Voorzieningen, paragraaf 44.

¹⁹ Ibidem, paragraaf 104.

²⁰ IFRS 13 (Waardering tegen reële waarde), Bijlage A – Definities.

De verwerking van onzekerheid bij de waardering van voorzieningen

Voorzieningen voor risico's en kosten zijn bedoeld om verliezen of kosten te dekken die 'waarschijnlijk' of zeker zijn.

De verwerking van onzekerheid bij de waardering van voorzieningen is derhalve een essentiële component van de boekhoudkundige verwerking van voorzieningen voor risico's en kosten, en wel op twee verschillende analyseniveaus:

- Enerzijds zal een voorziening worden opgenomen als de waarschijnlijkheid dat de gebeurtenis die een verplichting doet ontstaan een bepaalde drempel overschrijdt.

Wat is die drempel, en wat wordt derhalve verstaan onder "waarschijnlijk"? De Commissie stelt:

"Wordt op grond van alle beschikbare informatie besloten dat de kans op het voorkomen van een kost of verlies 'meer waarschijnlijk dan niet' is, dan is voldaan aan de voorwaarde dat het om een waarschijnlijke kost of verlies gaat. De waarschijnlijkheid dat de gebeurtenis zal plaatsvinden is dus groter dan de waarschijnlijkheid dat dit niet het geval zal zijn".²¹

De Commissie volgt de door de IASB in IAS 37 gehanteerde definitie van 'waarschijnlijk', namelijk binnen een waarschijnlijkheidsbereik van 0% tot 100%, een kans van meer dan 50% dat een gebeurtenis zich voordoet²².

- Anderzijds hangt de waardering van een balansvoorziening ook af van de onzekerheid over de bedragen waarvoor de verplichting zal worden nagekomen²³.

Als het bijvoorbeeld 60% waarschijnlijk is dat een onderneming een milieuverplichting zal moeten nakomen, moet in de balans een voorziening voor risico's en kosten worden opgenomen, aangezien het verlies of de kost waarschijnlijk is. Stel dat het bestuursorgaan van de onderneming op basis van deskundig advies raamt dat de onderneming 1.000, 1.500, 1.800 of 2.000 zou moeten betalen om die verplichting af te wikkelen, waarbij elk van die bedragen 25% waarschijnlijk is.

Wat is dan het bedrag van de voorziening dat in de balans moet worden opgenomen?

1.000?

2.000?

1.575? ((1.000 x 25%) + (1.500 x 25%) + (1.800 x 25%) + (2.000 x 25%))

600 (1.000 x 60%)?

1.200 (2.000 x 60%)?

945 (1.575 x 60%)?

Op die vraag lijkt de Commissie te antwoorden dat er 1.000, of misschien 600, voorzien moet worden. Bij die analyse wordt ervan uitgegaan dat in ieder geval het kleinste bedrag binnen het betrouwbaarheidsinterval, namelijk 1.000, moet worden voorzien²⁴:

---

²¹ CBN-advies 2018/25 – Voorzieningen, paragraaf 19.

²² IAS 37 (Voorzieningen, voorwaardelijke verplichtingen en voorwaardelijke activa), paragraaf 16 a).

²³ We maken hier een onderscheid tussen meetonzekerheid ('*measurement uncertainty*') en onzekerheid over het bestaan ('*existence uncertainty*').

²⁴ Dat bedrag moet mogelijk worden gewogen naar de kans dat de milieuverplichting zich voordoet (60%), dus 600 (1.000 x 60%), hoewel het CBN-advies 2018/25 hierover niet expliciet is.

“In de praktijk kan het ook voorkomen dat op balansdatum de waarschijnlijkheid van een bepaald risico, naar het oordeel van het bestuursorgaan vaststaat, doch dat tevens blijkt dat de waardering ervan een reeks bedragen oplevert, allen even aanvaardbaar. Dergelijke toestand heeft naar het oordeel van de Commissie niet tot gevolg dat de waardering van het voorzienbaar risico of verlies “onvermijdelijk aleatoir” is zodat de onderneming ervan vrijgesteld zou zijn ook maar de minste voorziening te vormen en zich te mogen beperken tot een mededeling in de toelichting. De Commissie is integendeel van oordeel dat, indien de bedragen allen even aanvaardbaar zijn, een voorziening moet worden gevormd tenminste ten belope van het kleinste geschatte bedrag. (wij onderstrepen). Aansluitend daarbij dienen in de toelichting de hogere, even aanvaardbare bedragen en de wijze waarop de waardering van deze bedragen gebeurde, vermeld te worden. In de toelichting moet ook de aard van het betrokken risico vermeld worden.”²⁵.

Een lid van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen was het niet eens met de twee componenten van de analyse van de Commissie die hiervoor besproken werden, namelijk de verwerking van de onzekerheid over het bestaan en die van de onzekerheid over de metingen, en verklaarde het volgende:

Onzekerheid over het bestaan:

“Het goedgekeurde advies voert overigens het concept in van “meer waarschijnlijk dan niet” van IAS 37 (zie in het bijzonder randnr. 19 van het advies), zonder evenwel tekstueel terug te vallen op de Richtlijn of het KB. Het voorzichtigheidsbeginsel in het Belgische boekhoudrecht stelt echter algemeen dat een voorziening geboekt moet worden om het hoofd te bieden aan een zeer waarschijnlijke kost, zelfs wanneer de waarschijnlijkheid geen 50,1% bedraagt. De verwijzing naar het principe “meer waarschijnlijk dan niet” dreigt sommige ondernemingen in moeilijkheden aan te moedigen zich hierachter te verschuilen om geen voorzieningen te moeten boeken in omstandigheden waarin de rechtsleer het boeken van voorzieningen tot nu toe als noodzakelijk beschouwde.”²⁶.

Volgens dat afwijkende standpunt is de keuze voor de drempel van 50,1% dus willekeurig en bovendien onverenigbaar met de voorzichtigheidsvereiste zoals voorgeschreven door artikel 3:29 van het KB WVV.

Onzekerheid over de metingen:

“In het stelsel van de internationale boekhoudkundige normen zal de “beste schatting”, in voorkomend geval, het resultaat zijn van een probabilistische berekening (de wiskundige verwachting van verschillende mogelijke resultaten) of zal het vastgesteld worden op het meest waarschijnlijke bedrag, etc. (zie IAS 37.39 en 37.40). Het door de CBN goedgekeurde advies wijkt soms af van deze benaderingen, zeker wanneer, ondanks het gebruik van de woorden “ten minste”, het de boekhoudkundige verwerking aanvaardt van het kleinste bedrag tussen alle aanvaardbare bedragen (randnr. 50), ...”²⁷.

Volgens het afwijkende standpunt is de verwerking die het advies van de Commissie aanbeveelt, namelijk de opname van de ondergrens van het interval van de mogelijke verliezen,

---

²⁵ CBN-advies 2018/25 – Voorzieningen, paragraaf 49.

²⁶ Ibidem. Afwijkend standpunt van de heer Michel DE WOLF, lid van de Commissie op voordracht van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren, paragrafen 108 en 109.

²⁷ Ibidem.

ook in strijd met de voorzichtigheidsvereiste en bovendien met het IFRS-stelsel, dat voorschrijft dat, afhankelijk van het geval, de voorziening moet worden opgenomen voor de verwachte waarde (*‘expected value’*), d.i. de wiskundige verwachting van de verschillende waarschijnlijke resultaten $((1.000 \times 25\%) + (1.500 \times 25\%) + (1.800 \times 25\%) + (2.000 \times 25\%))$, of voor de meest waarschijnlijke waarde (*‘most likely outcome’*)²⁸.

De door de Commissie aanbevolen boekhoudkundige verwerking van onzekerheid is in feite een mix van het KB W. Venn. (nu: KB WVV), de IFRS en de US GAAP. Met name in dat laatste geval geldt de verplichting om de ondergrens van het interval van mogelijke verliezen op te nemen, wanneer die verliezen even waarschijnlijk zijn^{29 en 30}. De IFRS hebben in België en Europa echter een hoge mate van legitimiteit. Zo zijn die normen verplicht van toepassing voor de geconsolideerde jaarrekening van ondernemingen of organisaties van openbaar belang, terwijl dat niet het geval is met het US GAAP-stelsel.

Tot slot geeft het CBN-advies 2018/25, zoals uit bovenstaande cijfers blijkt, geen antwoord op de vraag of de voorziening bovendien moet worden gecorrigeerd voor de onzekerheidsfactor ten aanzien van het bestaan van de onderliggende verplichting (60% in ons voorbeeld).

De discontering van langetermijnvoorzieningen en de keuze van de disconteringsvoet

In haar advies CBN 107/13 herinnert de Commissie voor Boekhoudkundige Normen er vroeger te hebben op gewezen³¹ dat:

*“Voorzieningen voor risico's en kosten op meer dan een jaar en meer bepaald (wij onderstrepen) de uitbetalingen voor pensioenen, moeten worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde en niet tegen hun nominale waarde. De actuele waarde van een - renteloze - vordering of schuld op middellange of lange termijn is immers niet gelijk aan haar nominale waarde.”*³².

Merk op dat het advies van de Commissie betrekking heeft op voorzieningen voor risico's en kosten op meer dan een jaar, zonder uitdrukkelijke beperking van haar conclusies tot voorzieningen voor pensioenen en brugpensioenen.

Het is dan ook merkwaardig dat in een advies van de Commissie over voorzieningen in het algemeen³³ geen aandacht wordt besteed aan de discontering van voorzieningen op meer dan een jaar, hoewel een aantal van de twaalf voorbeelden die in het advies worden behandeld, duidelijk betrekking zouden kunnen hebben op voorzieningen “voor risico's en kosten op meer dan een jaar”.

Er kan worden geopperd dat milieuvoorzieningen vaak betrekking hebben op lopende verplichtingen waarvoor de kwestie van discontering niet aan de orde is. Hierdoor zou echter voorbij gegaan worden aan de verplichting om industrieterreinen te ontmantelen, wat onmiskenbaar een langetermijnverplichting is. Een typisch voorbeeld is de ontmanteling van

²⁸ IAS 37 (Voorzieningen, voorwaardelijke verplichtingen en voorwaardelijke activa), paragrafen 39 en 40. In ons voorbeeld is elk van de vier bedragen even waarschijnlijk.

²⁹ ASC 410-30-25-9, ASC 410-30-25-12 en ASC 410-30-25-13.

³⁰ Zie hierover: *Nouvel avis CNC : controversé*. Philippe LONGERSTAEY. Actualité Comptable. N° 6. 18 tot 24 maart 2019.

³¹ CBN-advies 107/9 – Vaststelling van het bedrag van een voorziening voor pensioenen of brugpensioenen.

³² CBN-advies 107/13 – Voorzieningen voor geïndexeerde pensioenen en brugpensioenen.

³³ CBN-advies 2018/25 – Voorzieningen.

de kernreactoren in België en de daarmee gepaard gaande verplichting om het bestraalde afval te beheren, waarvan de tijdshorizon loopt tot 2135 ...³⁴.

Er kan ook geopperd worden dat de discontering van een langetermijnvoorziening in strijd is met het voorzichtigheidsbeginsel van het boekhoudrecht. Als niemand echter iets aan te merken heeft op de discontering van pensioenvoorzieningen, is het moeilijk te begrijpen waarom voorzieningen voor de ontmanteling van industrieterreinen over een periode van meerdere decennia en, in sommige gevallen, zelfs meer dan een eeuw niet verdisconteerd zouden mogen worden.

Het is betreurenswaardig dat er geen wettelijke bepalingen en ondersteunende rechtsleer over de discontering van langetermijnvoorzieningen bestaan, terwijl de omvang van de aan te leggen voorzieningen sterk bepaald wordt door de keuze van de disconteringsvoet. Moet de disconteringsvoet uitsluitend de tijdswaarde van geld weergeven, of moet hij ook worden gecorrigeerd voor het kredietrisico van de debiteur – zoals het geval is krachtens de US GAAP – of voor de specifieke risico's in verband met de afwikkeling van de desbetreffende verplichtingen – zoals het geval is krachtens de IFRS?

Zoals uit onderstaande simulaties blijkt, verschilt het bedrag van een aan te leggen voorziening sterk naargelang van de disconteringsvoet, de looptijd van de door de voorziening gedekte verplichting en, ten slotte, de interactie tussen die twee variabelen.

Nemen we als voorbeeld een verplichting tot ontmanteling van industrieterreinen waarvan de toekomstige waarde (FV) 1.000 bedraagt. Die verplichting zal worden afgewikkeld over een periode van 50 jaar en de disconteringsvoet bedraagt 5,00%. De contante waarde (PV) van die verplichting, dat wil zeggen het bedrag van de voorziening die in de balans voor die verplichting moet worden opgenomen op de datum waarop ze aangelegd wordt, bedraagt 87,20. Nemen we als disconteringsvoet niet 5,00%, maar 5,50%, dan bedraagt de contante waarde van de verplichting slechts 68,77, wat betekent dat het bedrag dat als voorziening in de balans opgenomen moet worden met 21% daalt.

Als de verplichting echter afgewikkeld wordt over een periode van 30 jaar, zal het bedrag van de voorziening bij dezelfde disconteringsvoeten, namelijk 5,00% en 5,50%, in het eerste geval 231,38 bedragen en in het tweede geval 200,64, wat betekent dat het bedrag dat als voorziening in de balans opgenomen moet worden slechts met 13% daalt.

<u>Vervaldag</u>	<u>Disconteringsvoet</u>	<u>Toekomstige waarde</u>	<u>Contante waarde</u>	<u>Vershil</u>
N = 50	I = 5,00%	FV = 1.000,00	PV = 87,20	
N = 50	I = 5,50%	FV = 1.000,00	PV = 68,77	21%
N = 30	I = 5,00%	FV = 1.000,00	PV = 231,38	
N = 30	I = 5,50%	FV = 1.000,00	PV = 200,64	13%

Als de disconteringsvoet met 10% (50 basispunten) stijgt, daalt de contante waarde van de verplichting dus met 13% tot 21%, afhankelijk van het geval.

---

³⁴ *Démanteler les centrales nucléaires et gérer les déchets : une facture de 40 milliards d'euros.* Laurent LAMBRECHT. La Libre Belgique, 2 augustus 2021.

De periodieke actualisering van de gegevens en de daaruit voortvloeiende herwaarderingen

Het CBN-advies 2018/25 benadrukt dat voorzieningen moeten worden gecorrigeerd voor het effect van gebeurtenissen na de balansdatum:

“De in beschouwing genomen aanwijzingen dienen alle bijkomende aanwijzingen te omvatten die gebeurtenissen na de balansdatum hebben opgeleverd.”³⁵.

Aangezien de voorzieningen de beste schatting moeten weergeven van de uitgaven die nodig zijn om aan de onderliggende verplichtingen te voldoen, zullen zij bovendien tijdens de volgende jaren telkens bij de afsluiting van het boekjaar periodiek moeten worden gecorrigeerd:

“Het bedrag van de milieuverplichting waarvoor een voorziening moet worden aangelegd dient de best mogelijke schatting te zijn van de uitgaven die noodzakelijk zijn om op balansdatum aan de bestaande verplichting te voldoen ongeacht de datum waarop de activiteit is gestaakt of de verplichting moet worden nagekomen. Dergelijke voorziening dient desgevallend, overeenkomstig het overeenstemmingsbeginsel, geleidelijk te worden opgebouwd over de periode van de bedrijfsactiviteiten die aanleiding geven tot deze milieuverplichting.”³⁶.

Merk op dat, aangezien het CBN-advies 2018/25 niet ingaat op de discontering van langetermijnvoorzieningen – het typische geval van voorzieningen voor de ontmanteling van industrieterreinen –, de vraag zich niet aandient of de disconteringsvoet die moet worden toegepast op nieuwe tranches van voorzieningen die worden gevormd om de meest recente schatting van de kasstromen weer te geven, zelf periodiek moet worden geactualiseerd. Deze kwestie wordt in de IFRS en US GAAP-stelsels behandeld.

Verder moet worden opgemerkt dat een voorziening volgens de Commissie in sommige gevallen geleidelijk kan worden gevormd en dus gespreid ten laste kan worden genomen:

“De methodes voor de vorming van voorzieningen en de spreiding daarvan in de tijd moeten nauwkeurig zijn afgestemd op de aard van de te dekken risico's en de factoren die deze risico's doen ontstaan of het bedrag ervan bepalen. In de gevallen waar een gespreide tenlasteneming gerechtvaardigd is door het overeenstemmingsbeginsel maar geen criteria aanwezig zijn die een tenlasteneming op een andere systematische basis kunnen verantwoorden, is een spreiding in de tijd op lineaire basis het meest aangewezen.”³⁷.

Dit zou het geval kunnen zijn voor voorzieningen in de sector van de kernenergie, aangezien de kosten van de ontmanteling van de centrales en het beheer van het afval verhoudingsgewijs toenemen naarmate de verontreiniging van de sites en de elektriciteitsproductie toenemen.

De activering van milieu-uitgaven

In het geval van milieuverplichtingen in strikte zin, d.w.z. in de eerste situatie die hierboven wordt aangehaald, worden de voorzieningen voor de kosten ten laste van de resultatenrekening gebracht. Het CBN-advies 2018/25 wijst er echter op dat die voorzieningen voor activering in aanmerking komen:

---

³⁵ CBN-advies 2018/25 – Voorzieningen, paragraaf 43.

³⁶ Ibidem, paragraaf 104.

³⁷ Ibidem, paragraaf 40.

“Investerings gedaan ter voorkoming of beperking van toekomstige milieuverplichtingen (wij onderstrepen) of om toekomstige milieuverplichtingen te vermijden kunnen voor activering in aanmerking komen. Wanneer de uitgaven echter worden gedaan uitsluitend tot herstel van in het verleden uitgeoefende activiteiten en geen betrekking hebben op de huidige of toekomstige activiteiten moeten deze uitgaven onmiddellijk in kosten worden geboekt.”³⁸.

Die bepaling van het CBN-advies 2018/25 is bij ons weten de enige – indirecte – verwijzing in de Belgische boekhoudkundige rechtsleer naar milieuverplichtingen van het tweede type, in casu de verplichting om industrieterreinen aan het einde van hun levensduur te ontmantelen.

De indeling, op de balans, van de voorzieningen en, op de resultatenrekening, van de kosten die gemaakt worden naarmate de milieuverplichtingen worden afgewikkeld

Merk op dat volgens het Belgische boekhoudrecht voorzieningen geen schulden zijn en dat de aparte indeling op de balans van langlopende en kortlopende voorzieningen niet in het rekeningenstelsel is voorzien:

“Indien het verlies of de kost zeker is en het bedrag staat vast of kan met nauwkeurigheid worden geschat, is geen sprake van een voorziening maar van een schuld. Hetzelfde geldt voor de naar hun aard en bedrag duidelijk omschreven kosten waarvoor vast staat dat deze zullen worden gemaakt maar nog niet vast staat wanneer deze zullen worden gemaakt”³⁹.

In alle schema's (volledig, verkort en micro) van de jaarrekening worden de bewegingen in het saldo van de in de balans opgenomen milieuvorzieningen in de resultatenrekening opgenomen onder de rubriek ‘Vorzieningen voor risico's en kosten (bestedingen en terugnemingen)’.

Aangezien de rechtsleer van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen niet ingaat op de discontering van langetermijnvoorzieningen voor milieu, dient de vraag zich niet aan of de periodieke verhoging van milieuvorzieningen voor het verstrijken van de tijd onder andere financiële kosten of onder andere bedrijfskosten moet worden geboekt.

IFRS-stelsel

De definitie in het IFRS-stelsel is restrictiever dan die van voorzieningen voor risico's en kosten in het Belgische boekhoudrecht, aangezien zij vooropstelt dat er in alle gevallen sprake moet zijn van *“het bestaan van een bestaande (in rechte afdwingbare of feitelijke) verplichting ten gevolge van een gebeurtenis in het verleden”⁴⁰.*

Zodra aan die voorwaarde is voldaan, bereiken beide definities overeenstemming in de vereiste dat *“de uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen vereist zal zijn om de verplichting af te wikkelen”* (IAS 37) – *“de kosten of, in het geval van een verplichting, de beste schatting van het bedrag dat vereist is om de verplichting op de balansdatum na te komen”* (KB WVV, artikel 3:28, tweede lid) – waarschijnlijk is⁴¹.

---

³⁸ Ibidem, paragraaf 106.

³⁹ Ibidem, paragraaf 35.

⁴⁰ IAS 37 (Vorzieningen, voorwaardelijke verplichtingen en voorwaardelijke activa), paragraaf 14.

⁴¹ Ibidem.

IAS 37 definieert “waarschijnlijk” als wat “*meer waarschijnlijk dan niet*” is (*‘more likely than not’*)⁴²; dit betekent dat het meer dan 50% waarschijnlijk is dat de gebeurtenis zich voordoet. Dit is dus hetzelfde percentage als het percentage vermeld in het CBN-advies 2018/25.

IAS 37 geeft verschillende voorbeelden van milieuvorzieningen en, in tegenstelling tot het CBN-advies 2018/25, vermeldt die norm de twee soorten milieuverplichtingen die in dit artikel worden besproken, waaronder dus de voorzieningen voor de ontmanteling van industrieterreinen⁴³:

- “*Voorbeelden van dergelijke verplichtingen zijn boeten of herstelkosten voor onwettige milieuschade. Beide voorbeelden zouden bij de afwikkeling leiden tot een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen, ongeacht de toekomstige acties van de entiteit*”.
- “*Evenzo neemt een entiteit een voorziening op voor de ontmantelingskosten van een olie-installatie of een kerncentrale, in zoverre de entiteit verplicht is de reeds aangerichte schade te herstellen*”.

De meting van kasstromen in de samenstelling van milieuvorzieningen

Met betrekking tot de waardering van balansvoorzieningen stelt IAS 37, net als het CBN-advies 2018/25, dat:

*“Het bedrag dat als voorziening is opgenomen, moet de beste schatting zijn van de uitgaven die vereist zijn om de bestaande verplichting op de balansdatum af te wikkelen.”*⁴⁴.

De voorziening voor de verplichting wordt opgenomen voor het bedrag dat de entiteit redelijkerwijs zou betalen “*om de verplichting op de balansdatum af te wikkelen*” (wij onderstrepen) of “*ze op dat moment aan een derde partij over te dragen*” (wij onderstrepen)⁴⁵.

We zien dus dat IAS 37, net als CBN-advies 2018/25 – althans in het laatste geval, door onthouding – toestaat dat de meting van een voorziening zowel tegen historische kostprijs (afwikkeling van de verplichting) als tegen reële waarde (overdracht van de verplichting) wordt gewaardeerd.

De verwerking van onzekerheid bij de waardering van voorzieningen

IAS 37 stelt dat:

*“Bij het komen tot de beste schatting van een voorziening moet rekening worden gehouden met de risico's en onzekerheden die onvermijdelijk samenhangen met talrijke gebeurtenissen en omstandigheden”*⁴⁶.

en dat:

---

⁴² Ibidem, paragraaf 15.

⁴³ Ibidem, paragraaf 19.

⁴⁴ Ibidem, paragraaf 36.

⁴⁵ Ibidem, paragraaf 37.

⁴⁶ Ibidem, paragraaf 42.

“Onzekerheden omtrent het bedrag dat als voorziening moet worden opgenomen, worden op verscheidene manieren behandeld, al naargelang de omstandigheden.”⁴⁷.

De norm beschrijft die *“verscheidende manieren”* die worden gebruikt om de onzekerheid in de meting van voorzieningen weer te geven als volgt:

- *“Indien de te waarden voorziening een groot aantal posten omvat, wordt de verplichting geschat door alle mogelijke resultaten af te wegen volgens de waarschijnlijkheid dat ze zich zullen voordoen. De naam voor deze statistische schattingsmethode is “verwachte waarde” (“expected value”)⁴⁸”.*
- *“Indien een enkele verplichting wordt gewaardeerd, kan het afzonderlijke meest waarschijnlijke resultaat (“most likely outcome”) de beste schatting van de verplichting zijn”⁴⁹.*

Als bijvoorbeeld een milieuvoorziening in de balans moet worden opgenomen omdat de onderliggende verplichting waarschijnlijk is, en op basis van het oordeel van deskundigen de kasstromen die nodig zijn om de verplichting af te wikkelen of over te dragen 1.000 met een waarschijnlijkheid van 30%, 1.500 met een waarschijnlijkheid van 60% en 2.000 met een waarschijnlijkheid van 10% zouden kunnen bedragen, zou de in de balans op te nemen voorziening, naargelang het geval, gelijk zijn aan:

- $1.400 ((1.000 \times 30\%) + (1.500 \times 60\%) + (2.000 \times 10\%))$ – de verwachte waarde
- 1.500 – de meest waarschijnlijke waarde.

Als de drie cijfers 1.000, 1.500 en 2.000 even waarschijnlijk zouden zijn, zou de voorziening het gemiddelde ervan zijn, namelijk 1.500. We herinneren eraan dat in dat geval de voorziening, volgens het CBN-advies 2018/25, 1.000 bedraagt, namelijk de ondergrens van het interval tussen 1.000 en 2.000.

Terwijl de Europese nationale boekhoudkundige referentiestelsels veel meer dan het IFRS-stelsel voorzichtigheid vooropstellen bij de waardering van activa en verplichtingen, zien we in het onderhavige geval, paradoxaal genoeg, het omgekeerde gebeuren. Een lid van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen maakt hierop trouwens attent in zijn afwijkende standpunt in het CBN-advies 2018/25.

De discontering van langetermijnvoorzieningen en de keuze van de disconteringsvoet

Anders dan het CBN-advies 2018/25 bepaalt IAS 37 dat langetermijnvoorzieningen verdisconteerd moeten worden:

“Indien het effect van de tijdswaarde van geld materieel is, moet het bedrag van een voorziening de contante waarde zijn van de uitgaven die naar verwachting vereist zullen zijn om de verplichting af te wikkelen”⁵⁰.

---

⁴⁷ Ibidem, paragraaf 39.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ Ibidem, paragraaf 40.

⁵⁰ Ibidem, paragraaf 45.

Wat de disconteringsvoet betreft:

“De disconteringsvoet (of -voeten) moet(en) worden bepaald vóór belastingen en moet(en) rekening houden met de huidige marktbeoordelingen voor de tijdswaarde van geld en de risico's die inherent zijn aan de verplichting. De disconteringsvoet(en) mag (mogen) geen rekening houden met risico's waarmee al rekening is gehouden in schattingen van toekomstige kasstromen”⁵¹.

We zullen hieronder zien dat de boekhoudkundige verwerking van de discontering van langetermijnvoorzieningen volgens het IFRS-stelsel verschilt van die in de US GAAP:

- IFRS-stelsel: de rentevoet die de tijdswaarde van geld weergeeft, gecorrigeerd voor risico's die eigen zijn aan de verplichting waarvoor de voorziening werd opgenomen
- US GAAP:
  - Voor voorzieningen voor milieuschade veroorzaakt door een toevallige gebeurtenis, de rentevoet die de tijdswaarde van geld weergeeft
  - Voor voorzieningen voor de ontmanteling van industrieterreinen, de rentevoet die de tijdswaarde van geld weergeeft, gecorrigeerd voor het kredietrisico van de debiteur van de voorziening

De periodieke actualisering van de gegevens en de daaruit voortvloeiende herwaarderingen

De voorzieningen voor de ontmanteling van industrieterreinen zullen in de komende jaren worden gecorrigeerd voor het effect van drie wijzigingen, waarvan er twee mogelijk zijn en de derde zeker is:

- de mogelijke opwaartse of neerwaartse herbeoordeling van de geraamde kasstromen om de onderliggende verplichtingen af te wikkelen;
- de mogelijke opwaartse of neerwaartse herbeoordeling van de disconteringsvoet die op de kasstromen wordt toegepast om de contante waarde van de voorzieningen te berekenen;
- de mechanische verhoging van de in de balans opgenomen voorzieningen om het verstrijken van de tijd weer te geven.

IFRIC-interpretatie 1 (Wijzigingen in bestaande verplichtingen voor ontmanteling, herstel en soortgelijke verplichtingen) beschrijft hoe die wijzigingen moeten worden verwerkt. Zo moet een onderscheid worden gemaakt tussen het geval waarin de betrokken activa tegen historische kostprijs worden geboekt, en het (eigenlijk vrij zeldzame) geval waarin ze tegen reële waarde worden geboekt.

Historische kostprijs⁵²

Voor de eerste twee bovengenoemde wijzigingen (de herbeoordeling van de kasstromen en de disconteringsvoet):

- De stijging of daling van de voorziening voor de ontmanteling van industrieterreinen wordt toegevoegd aan of afgetrokken van de nettoboekwaarde van het betrokken actief.

---

⁵¹ Ibidem, paragraaf 47.

⁵² IFRIC 1 (Wijzigingen in bestaande verplichtingen voor ontmanteling, herstel en soortgelijke verplichtingen), paragraaf 5.

- Als de daling van de voorziening groter is dan de nettoboekwaarde van het actief – wat kan gebeuren wanneer het actief het einde van zijn levensduur nadert – moet het surplus onmiddellijk als een bate in de resultatenrekening worden opgenomen.
- De stijging van de voorziening en de daaruit voortvloeiende stijging van de nettoboekwaarde van het betrokken actief kunnen een aanwijzing zijn dat de nettoboekwaarde van het actief niet volledig realiseerbaar is; in dat geval moet een onderzoek op bijzondere waardevermindering ('*impairment*') worden uitgevoerd.

Reële waarde⁵³

Voor de eerste twee bovengenoemde wijzigingen (de herbeoordeling van de kasstromen en de disconteringsvoet):

- De stijging van de voorziening voor de ontmanteling van industrieterreinen wordt als last in de resultatenrekening opgenomen, tenzij de post herwaarderingsreserve in het eigen vermogen voor het betrokken actief een creditsaldo vertoont; in dat geval wordt de stijging van de voorziening ten laste van de post herwaarderingsreserve gebracht.
- De daling van de voorziening voor de ontmanteling van industrieterreinen wordt gecrediteerd in de herwaarderingsreserve in het eigen vermogen voor het betrokken actief, tenzij de daling een herwaarderingsstekort op het betrokken actief terugneemt dat eerder in de resultatenrekening was opgenomen; in dat geval wordt de daling in de resultatenrekening opgenomen.
- Indien de daling van de voorziening voor de ontmanteling van industrieterreinen groter is dan de nettoboekwaarde van het betrokken actief indien dit volgens het model van historische kostprijs was geboekt, wordt het surplus onmiddellijk in de resultatenrekening opgenomen⁵⁴.

De activering van milieu-uitgaven

In het geval van een wettelijke of feitelijke verplichting tot ontmanteling van industrieterreinen wordt de voorziening niet ten laste van de resultatenrekening gebracht, maar in de balans opgenomen als onderdeel van de verwervingskosten van het betrokken actief, bijvoorbeeld een grond, een gebouw of zelfs, in sommige gevallen, een voorraad. IAS 16 (Materiële vaste activa) bepaalt namelijk dat:

“De kostprijs van een materieel vast actief omvat:

....

c) de eerste schatting van de kosten van ontmanteling en verwijdering van het actief, en van het herstel van het terrein waar het actief zich bevindt; de verplichting hiervoor wordt door de entiteit aangegaan wanneer het actief wordt verkregen, of ontstaat als gevolg van het gebruik gedurende een bepaalde periode voor andere doeleinden dan de productie van voorraden tijdens die periode.”⁵⁵.

⁵³ Ibidem, paragraaf 6.

⁵⁴ De historische kostprijs van een actief is bijvoorbeeld 100 en zijn geherwaardeerde waarde is 110. De herwaarderingsreserve van 10 wordt opgenomen in het eigen vermogen. Bovendien wordt voor 40 een voorziening voor ontmanteling van terreinen opgenomen. Aan het eind van het jaar wordt deze met 15 verminderd. Van dat bedrag zal 10 worden gecrediteerd onder herwaarderingsverschillen in het eigen vermogen en zal 5 in de resultatenrekening worden verwerkt.

⁵⁵ IAS 16 (Materiële vaste activa), paragraaf 16 (c).

De indeling, op de balans, van de voorzieningen en, op de resultatenrekening, van de kosten die gemaakt worden naarmate de milieuverplichtingen worden afgewikkeld

IAS 1 (Presentatie van de jaarrekening) bepaalt dat vlottende en vaste activa en kortlopende en langlopende verplichtingen als afzonderlijke categorieën in de balans moeten worden gepresenteerd⁵⁶, een vereiste die derhalve ook geldt voor milieuvoorzieningen.

De in de boekwaarde van het betrokken actief opgenomen component “ontmantelingskosten” wordt in de resultatenrekening afgeschreven als afschrijving van dat actief, en in dezelfde post van de resultatenrekening vermeld als de afschrijving van het actief zelf.

Zowel in het model van de historische kostprijs als in het model van de reële waarde die beide hierboven beschreven worden, moet de stijging van de voorziening voor het effect van het verstrijken van de tijd elk boekjaar als een financiële kost in de resultatenrekening worden opgenomen, zonder dat de betrokken bedragen dus als intercalaire interesten kunnen worden geactiveerd overeenkomstig IAS 23 (Financieringskosten)⁵⁷. Anders zouden we te maken krijgen met een soort boekhoudkundige variant van de perpetuum mobile.

US GAAP

Alleen het US GAAP-stelsel bevat verschillende boekhoudkundige beginselen en regels voor de twee soorten milieuvoorzieningen die in de inleiding van dit artikel worden beschreven, namelijk de voorziening om derden schadeloos te stellen voor verliezen en kosten veroorzaakt door een toevallige gebeurtenis⁵⁸ en de voorziening om een industrieterrein aan het einde van zijn levensduur te ontmantelen⁵⁹.

De eerste soort voorziening heeft betrekking op wettelijke verplichtingen, dus met uitzondering van feitelijke verplichtingen⁶⁰, om milieuschade te herstellen veroorzaakt door een toevallige gebeurtenis, en niet om schade te herstellen veroorzaakt door gebeurtenissen die zich voordoen in het kader van de normale bedrijfsuitoefening.

Voor de tweede soort bepaalt de toepasselijke US GAAP dat een voorziening moet worden opgenomen voor de ontmanteling van terreinen voor wettelijke en feitelijke verplichtingen in verband met de verwerving, bouw, ontwikkeling en exploitatie van de desbetreffende activa⁶¹. Aangezien de norm verwijst naar de ontwikkeling en exploitatie van een actief, wordt in het US GAAP-stelsel derhalve uitdrukkelijk erkend dat in sommige gevallen voorzieningen voor ontmanteling geleidelijk kunnen worden aangelegd naarmate activa waarvoor een ontmantelingsverplichting geldt, worden ontwikkeld of geëxploiteerd.

---

⁵⁶ IAS 1 (Presentatie van de jaarrekening), paragraaf 60.

⁵⁷ IFRIC 1 (Wijzigingen in bestaande verplichtingen voor ontmanteling, herstel en soortgelijke verplichtingen), paragraaf 8.

⁵⁸ De norm SOP 96-1 (*Reporting Environmental Cleanup Liabilities*) – ASC 410-30 (*Environmental Obligations*).

⁵⁹ De SFAS 143 (*Accounting for Asset Retirement Obligations*) en de FASB-interpretatie 47 (*Accounting for Conditional Asset Retirement Obligations*) – ASC 410-20 (*Asset Retirement Obligations*).

⁶⁰ ASC 410-30-15-3 a) en c).

⁶¹ ASC 410-20-15-2.

De meting van kasstromen in de samenstelling van milieuvorzieningen

Voorziening voor milieuschade veroorzaakt door een toevallige gebeurtenis

In tegenstelling tot voorzieningen voor de ontmanteling van industrieterreinen wordt de voorziening voor milieuschade veroorzaakt door een toevallige gebeurtenis gewaardeerd tegen kostprijs – niet tegen reële waarde – van de middelen die nodig zijn om de onderliggende verplichtingen af te wikkelen⁶².

Voorziening voor de ontmanteling van industrieterreinen

Een voorziening moet worden opgenomen als de reële waarde ervan met redelijke betrouwbaarheid kan worden bepaald⁶³.

Aangezien de verplichting tegen reële waarde moet worden opgenomen, is het in aanmerking te nemen bedrag de prijs die de onderneming aan een derde zal betalen om de last van de verplichting over te dragen.

In het bovenstaande voorbeeld zou de onderneming haar eigen technische en personele middelen kunnen gebruiken om een terrein te ontmantelen tegen een kostprijs van 100, of ze zou de nodige werken kunnen uitbesteden aan derden tegen een kostprijs van 120. Het cijfer dat volgens de US GAAP in aanmerking moet worden genomen is 120, de reële waarde van de verplichting.

De verwerking van onzekerheid bij de waardering van voorzieningen

Voorziening voor milieuschade veroorzaakt door een toevallige gebeurtenis

Een verlies of een kost moet worden opgenomen als het op de balansdatum “waarschijnlijk” is dat een actief een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan of een verplichting is ontstaan (en dat het verlies of de kost op betrouwbare wijze kan worden gemeten)⁶⁴.

De norm stelt geen kwantitatieve drempel vast om te bepalen wat waarschijnlijk is, maar in de US GAAP wordt de drempel voor wat een waarschijnlijke gebeurtenis onderscheidt van een gebeurtenis die niet waarschijnlijk is, doorgaans vastgesteld op 75-80%⁶⁵; waarschijnlijk zal een milieuvoorziening onder het Belgische boekhoudrecht en het IFRS-stelsel dus sneller worden opgenomen dan onder de US GAAP.

Verder verduidelijkt de norm dat een verlies of een kost als “waarschijnlijk” moet worden beschouwd als, enerzijds, een gerechtelijke procedure is ingeleid of de onderneming voor vermeende schade wordt vervolgd – of waarschijnlijk zal worden vervolgd – en het, anderzijds, waarschijnlijk is dat de uitkomst van het potentiële geschil ongunstig zal zijn voor de onderneming⁶⁶.

---

⁶² ASC 410-30-25-7.

⁶³ ASC 410-20-25-4.

⁶⁴ ASC 410-30-25-1.

⁶⁵ *Work Plan for the Consideration of Incorporating International Financial Reporting Standards into the Financial Reporting System for U.S. Issuers. A Comparison of US GAAP and IFRS. A Securities and Exchange Commission Staff Paper.* 16 november 2011, pagina 28. Zie ook: *IFRS and US GAAP: similarities and differences.* PwC. Oktober 2014, pagina 25.

⁶⁶ ASC 410-30-25-4.

Als bijgevolg in de balans een voorziening wordt opgenomen, zal deze worden gewaardeerd tegen het meest waarschijnlijke bedrag of het kleinste bedrag binnen een interval van even waarschijnlijke cijfers⁶⁷.

De onzekerheid speelt dus op twee analyseniveaus:

- Er wordt een voorziening aangelegd als een drempel wordt bereikt bij de beoordeling van de onzekerheid over het bestaan (*'existence uncertainty'*)
- Als dat het geval is, hangt het bedrag van de in de balans opgenomen voorziening af van de mate van meetonzekerheid (*'measurement uncertainty'*)⁶⁸.

Voorziening voor de ontmanteling van industrieterreinen

Onzekerheden over de timing van de ontmantelingsverplichting en de wijze waarop aan die verplichting zal worden voldaan, worden verwerkt in de schatting van de reële waarde van de voorziening door waarschijnlijkheden toe te kennen aan de verschillende mogelijke scenario's. Ook de onzekerheid dat de wettelijke verplichting mogelijk niet afdwingbaar is, doet geen afbreuk aan de verplichting om in de balans een voorziening aan te leggen, maar ze heeft wel invloed op de meting van die voorziening⁶⁹.

We zien dus dat, anders dan bij voorzieningen voor milieuschade veroorzaakt door een toevallige gebeurtenis, de onzekerheid over het bestaan (*'existence uncertainty'*) hier buiten beschouwing wordt gelaten. Er is met andere woorden geen drempel effect. Als er een wettelijke of feitelijke verplichting bestaat om een terrein te ontmantelen, moet een voorziening worden aangelegd, ook al is het niet waarschijnlijk dat de verplichting uiteindelijk moet worden nagekomen. Die laatste onzekerheid is alleen relevant voor de meting van de in de balans opgenomen voorziening (*'measurement uncertainty'*).

Stel: een onderneming heeft een wettelijke verplichting om een industrieterrein aan het eind van zijn levensduur te saneren, met dien verstande dat de verplichting vervalt als de overheid op die datum een koopoptie op het terrein uitoefent. De kans dat die optie wordt uitgeoefend wordt geschat op 40%. De kosten voor het saneren van het terrein worden geraamd op 100 als de onderneming haar eigen technische en personele middelen gebruikt, en op 120 als ze de werken uitbesteedt aan een derde.

Aangezien volgens de US GAAP voorzieningen tegen reële waarde moeten worden gewaardeerd, bedraagt de in de balans op te nemen voorziening, vóór discontering van dat bedrag, 72 ($120 \times (1 - 40\%)$).

Als de waarschijnlijkheid dat de optie wordt uitgeoefend 60% bedraagt – en het dus waarschijnlijk is dat de saneringsverplichting vervalt – zou de in de balans op te nemen voorziening, opnieuw vóór discontering, daarentegen 48 ($120 \times (1 - 60\%)$) bedragen.

Laten we die cijfers vergelijken met de cijfers die volgens het IFRS-stelsel van toepassing zouden zijn, ervan uitgaande dat de onderneming de sanering zelf uitvoert, d.w.z. tegen een kostprijs van 100:

---

⁶⁷ ASC 410-30-25-9, ASC 410-30-25-12 en ASC 410-30-25-13.

⁶⁸ Zie nota 23 hierboven.

⁶⁹ ASC 410-20-25-14.

- In het eerste scenario (40% kans dat de optie wordt uitgeoefend) zou de voorziening 100 bedragen, vóór discontering. De verplichting is waarschijnlijk en moet als voorziening worden opgenomen voor de beste schatting van de uitgaven die vereist zijn om de bestaande verplichting op de balansdatum af te wikkelen.
- In het tweede scenario (60% kans dat de optie wordt uitgeoefend) zou geen voorziening in de balans worden aangelegd. De verplichting is niet waarschijnlijk.

De discontering van langetermijnvoorzieningen en de keuze van de disconteringsvoet

Voorziening voor milieuschade veroorzaakt door een toevallige gebeurtenis

Volgens US GAAP mogen voorzieningen worden gediscoteerd tegen een rentevoet die de tijdswaarde van geld weergeeft, op voorwaarde dat de voorzieningen, en het bedrag en de planning van de betalingen om ze af te wikkelen, vaststaan of op betrouwbare wijze kunnen worden geschat⁷⁰. Deze voorwaarde is logisch, omdat bij gebrek aan betrouwbare gegevens over het bedrag en de planning van de periodieke betalingen twee variabelen ontbreken bij de berekening van de discontering van een annuïteit (PMT en N)⁷¹. Dezelfde moeilijkheid doet zich niet voor bij voorzieningen voor de ontmanteling van industrieterreinen, aangezien de betalingen en de planning daarvan – of anders gezegd, het bedrag dat zal worden betaald voor de ontmanteling van de terreinen aan het einde van hun levensduur – normaal gesproken bekend zijn.

De norm geeft informatie over de berekening van de rentevoet die de tijdswaarde van geld weergeeft, namelijk dat die niet hoger mag zijn dan de rentevoet op risicovrije monetaire activa met een looptijd die vergelijkbaar is met die van de betrokken milieuverplichting⁷². Die benadering is volgens ons niet helemaal correct, omdat in die laatste rentevoet een illiquiditeitspremie is opgenomen, die weliswaar gering is in het geval van monetaire activa, maar die niet volledig kan worden genegeerd.

Bovendien bepaalt de norm ook dat de voorzieningen de inflatie in de kosten voor het herstel van milieuschade moeten weerspiegelen⁷³. Die vereiste, in combinatie met het feit dat de voorzieningen niet gediscoteerd worden – als niet aan bovengenoemde voorwaarden wordt voldaan – zou kunnen leiden tot een overwaardering van de milieuvoorzieningen.

Voorziening voor de ontmanteling van industrieterreinen

Volgens US GAAP moeten voorzieningen voor de ontmanteling van industrieterreinen worden gediscoteerd door op de geraamde kasstromen een risicovrije rentevoet toe te passen, gecorrigeerd voor het kredietrisico van de debiteur van de voorziening, zoals bepaald op de datum waarop de voorziening wordt gevormd⁷⁴.

We herinneren eraan dat volgens het IFRS-stelsel de disconteringsvoet de tijdswaarde van geld weergeeft en risico's die eigen zijn aan de verplichting waarvoor de voorziening werd

⁷⁰ ASC 410-30-35-12.

⁷¹ De twee functies op de rekenmachine BA II Plus Texas Instruments.

⁷² ASC 410-30-S35-1 en ASC 450-20-S99-1.

⁷³ ASC 410-30-35-17 en ASC 410-30-35-3.

⁷⁴ ASC 410-20-35-5.

opgenomen. In het Belgische boekhoudrecht en de Belgische boekhoudkundige rechtsleer wordt geen aandacht besteed aan de discontering van voorzieningen op meer dan één jaar.

Een rentevoet die de tijdswaarde van geld weergeeft, mag niet worden verward met een risicovrije rentevoet. Die laatste geeft de tijdswaarde van geld en een illiquiditeitspremie weer. Zo wordt de rente op staatsobligaties van sommige landen (Duitsland, Luxemburg, Finland enz.) beschouwd als een risicovrije rente, maar die rente omvat naast de vergoeding van de tijdswaarde van geld ook een illiquiditeitspremie.

De vereiste om volgens de US GAAP een percentage toe te passen dat het kredietrisico van de debiteur van de voorziening weergeeft, strookt met de vereiste om de voorziening, ten minste op de datum van haar eerste waardering, tegen reële waarde te meten.

De periodieke actualisering van de gegevens en de daaruit voortvloeiende herwaarderingen

Voorziening voor milieuschade veroorzaakt door een toevallige gebeurtenis

De voorziening moet periodiek worden bijgewerkt voor wijzigingen in de schatting van de kosten die nodig zijn om de milieuverplichting af te wikkelen, en die wijzigingen worden opgenomen als schattingswijzigingen⁷⁵, dus in de resultatenrekening, zonder retroactieve aanpassing.

Voorziening voor de ontmanteling van industrieterreinen

De voorziening moet op elke balansdatum opnieuw worden gewaardeerd voor eventuele wijzigingen in de oorspronkelijke schatting van de kasstromen die nodig zijn om de onderliggende verplichting af te wikkelen. Verhogingen van de voorziening worden gediscoteerd tegen de voor het effectieve kredietrisico gecorrigeerde risicovrije rentevoet op de datum van de herbeoordeling van de kasstromen. Dalingen van de voorziening worden daarentegen gediscoteerd tegen de voor het effectieve kredietrisico gecorrigeerde risicovrije rentevoet op de datum van de eerste opname van de voorziening⁷⁶.

Aangezien de voorziening, afgezien van de stijging van de geschatte kasstromen, niet op elke balansdatum wordt geherwaardeerd voor het effect van een stijging of daling van de marktrente als gevolg van een wijziging in de structuur van de rentevoeten, worden voorzieningen voor ontmanteling volgens US GAAP slechts op de datum van hun eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde.

De activering van milieu-uitgaven

Voorziening voor milieuschade veroorzaakt door een toevallige gebeurtenis

De voorziening wordt gewoonlijk opgenomen in de resultatenrekening⁷⁷, maar kan ook ten laste worden gebracht van de actiefzijde van de balans, als aan een van de volgende voorwaarden is voldaan⁷⁸:

---

⁷⁵ ASC 410-30-35-1.

⁷⁶ ASC 410-20-35-8.

⁷⁷ ASC 410-30-25-16.

⁷⁸ ASC 410-30-25-17 en ASC 410-30-25-18.

- de kosten die voor de milieusanering worden gemaakt, verlengen de levensduur, verhogen de productiecapaciteit of verbeteren de veiligheid van een actief;
- die kosten verminderen het risico dat de milieuschade zich opnieuw voordoet of kunnen bijdragen tot het voorkomen ervan;
- die kosten worden gemaakt om een vast actief dat voor verkoop wordt aangehouden voor te bereiden.

Voorziening voor de ontmanteling van industrieterreinen

De contante waarde van de voorziening wordt toegevoegd aan de boekwaarde van het actief waarvoor de ontmantelingsverplichting geldt en wordt in de resultatenrekening afgeschreven over de gebruiksduur van het betrokken actief⁷⁹.

Volgens de norm mag de voorziening geleidelijk worden gevormd naarmate de onderliggende verplichting ontstaat. De norm geeft als voorbeeld de voorziening voor de ontmanteling van een kerncentrale, die evenredig toeneemt met de periodieke toename van de verontreiniging van de site⁸⁰.

De indeling, op de balans, van de voorzieningen en, op de resultatenrekening, van de kosten die gemaakt worden naarmate de milieuverplichtingen worden afgewikkeld

Voorziening voor milieuschade veroorzaakt door een toevallige gebeurtenis

De norm bepaalt dat voorzieningen en bedragen die eventueel verhaalbaar zijn op verzekeraars of derden die medeverantwoordelijk zijn voor milieuschade slechts in de balans mogen worden verrekend als de debiteur van de verplichting een in rechte afdwingbaar recht heeft om de opgenomen bedragen te verrekenen en daadwerkelijk voornemens is die te verrekenen⁸¹.

Ondernemingen die een subtotaal voor het bedrijfsresultaat in de resultatenrekening opnemen – wat noch volgens US GAAP, noch volgens het IFRS-stelsel vereist is – moeten de kosten voor het herstel van milieuschade als exploitatiekosten vermelden⁸².

Voorziening voor de ontmanteling van industrieterreinen

Volgens het US GAAP-stelsel worden de balansposten opgesplitst in vlottende en vaste activa en kortlopende en langlopende verplichtingen⁸³. Voorzieningen voor de ontmanteling van terreinen worden ingedeeld bij de langlopende verplichtingen.

De in de boekwaarde van het betrokken actief opgenomen component “ontmantelingskosten” wordt in de resultatenrekening, volgens een ”systematische en rationele” methode, afgeschreven als afschrijving van dat actief over de levensduur van het actief. Wanneer een voorziening progressief wordt gevormd over de verschillende perioden waarin de ontmantelingsverplichting gestalte krijgt, mag volgens de norm in de loop van elk boekjaar hetzelfde bedrag afgeschreven worden als het geactiveerde bedrag⁸⁴.

---

⁷⁹ ASC 410-20-25-5.

⁸⁰ ASC 410-20-35-1.

⁸¹ ASC 410-30-45-1 en ASC 410-30-45-2.

⁸² ASC 410-30-45-4.

⁸³ ASC 210-10-05-5.

⁸⁴ ASC 410-20-35-2.

De periodieke verhoging van de verplichting voor het effect van het verstrijken van de tijd wordt in de resultatenrekening opgenomen als een exploitatiekost (*'accretion expense'* – verdisconteringskost) en niet als een financiële kost, ondanks het duidelijk financiële karakter van de betrokken kosten. Bijgevolg kunnen die kosten, zoals het geval is in het IFRS-stelsel, niet worden geactiveerd als intercalaire interesten⁸⁵.

Conclusie

Zoals hiervoor is aangetoond, verschillen de drie in dit artikel besproken boekhoudkundige referentiestelsels in die mate van elkaar dat, naargelang het toegepaste referentiestelsel, in eenzelfde scenario een voorziening voor zeer verschillende bedragen zou worden aangelegd.

Nemen we terug als voorbeeld de ontmanteling van een industrieterrein over een periode van 20 jaar, waarvoor de onderliggende verplichting 60% waarschijnlijk is. Als we ervan uitgaan dat de kostprijs van de ontmanteling 1.000, 1.500, 1.800 of 2.000 is als de onderneming het werk zelf uitvoert – wat ze van plan is te doen –, waarbij elk van die bedragen even waarschijnlijk is, dat de kostprijs 1.200, 1.800, 2.160 of 2.400 is als ze het werk uitbesteedt, dat de disconteringsvoet die de aan de ontmanteling inherente risico's weergeeft 6% bedraagt, en dat de voor het kredietrisico van de onderneming gecorrigeerde disconteringsvoet 7% is, dan moet aan het einde van het boekjaar de volgende voorziening in de balans worden gevormd⁸⁶:

IFRS: 491

$N = 20$; $I = 6\%$; $FV = 1.575 (1.000 + 1.500 + 1.800 + 2.000)$; 4 ; $PV = 491,09$

US GAAP: 186

$N = 20$; $I = 7\%$; $FV = 1.200$; $PV = 310,10$. $310,10 \times 60\% = 186,06$

Belgisch boekhoudrecht: Onbepaald

Onbepaald, aangezien in het boekhoudrecht en de boekhoudleer niet wordt bepaald of de kosten van de ontmantelingsverplichting of de reële waarde ervan moeten worden opgenomen, noch of bij de berekening de onzekerheid over het bestaan van de verplichting in aanmerking genomen moet worden (60%). Anderzijds vermelden het boekhoudrecht en de boekhoudleer niets over de disconteringsvoet die moet worden toegepast.

Het boekhoudrecht en de boekhoudkundige rechtsleer in Europa, en in het bijzonder in België, geven dus geen bevredigend antwoord op verschillende vragen die de komende jaren onvermijdelijk prangender zullen worden.

Met milieuverplichtingen, en met name de verplichting tot ontmanteling van industrieterreinen, zijn in sommige gevallen enorme bedragen gemoeid, bijvoorbeeld veertig miljard euro nucleaire verplichtingen in België, als we de media mogen geloven⁸⁷. De onzekerheden rond die cijfers zijn niet minder verontrustend, getuige de lopende discussies over de verdeling van de risico- en financieringsverantwoordelijkheid met betrekking tot de ontmanteling van

---

⁸⁵ ASC 410-20-35-5 en ASC 410-20-45-1.

⁸⁶ Met gebruik van de rekenmachine BA II Plus Texas Instruments.

⁸⁷ *Démanteler les centrales nucléaires et gérer les déchets : une facture de 40 milliards d'euros*. Laurent LAMBRECHT. La Libre Belgique, 2 augustus 2021.

kerncentrales en het beheer van bestraald afval tussen de exploitant van de centrales en de Staat⁸⁸. Die verplichtingen zullen nog verschillende generaties blijven bestaan.

Ten minste zes vragen blijven momenteel onbeantwoord:

- Vragen milieuvorzieningen ter dekking van verliezen en kosten veroorzaakt door een toevallige gebeurtenis een andere boekhoudkundige verwerking dan milieuvorzieningen voor de ontmanteling van industrieterreinen?
- Wat is de meest geschikte meting van kasstromen bij de waardering van milieuvorzieningen? De kosten die de onderneming maakt als ze zelf de werken uitvoert om de verplichtingen af te wikkelen (kostprijsmodel), of de betalingen aan derden als de onderneming de werken aan derden zou uitbesteden (reële-waardemodel)?
- Is onzekerheid een variabele in zowel de beslissing om een voorziening op te nemen als in de waardering ervan (onzekerheid over het bestaan – ‘*existence uncertainty*’ en onzekerheid over de metingen – ‘*measurement uncertainty*’), of alleen in de waardering ervan (onzekerheid over de metingen – ‘*measurement uncertainty*’)?
- Wordt de onzekerheid bij de waardering van de voorzieningen naar behoren en op een met de voorzichtigheidsvereiste strokende wijze weergegeven door de keuze van het kleinste bedrag binnen een interval van even waarschijnlijke waarden?
- Moeten langlopende milieuvorzieningen niet worden gediscoteerd? Zo ja, wat moet dan de maatstaf voor de disconteringsvoet zijn? De tijdswaarde van geld, eventueel gecorrigeerd voor de specifieke risico's van het afwikkelen van de onderliggende verplichtingen, of, integendeel, gecorrigeerd voor het kredietrisico van de debiteur van die verplichtingen?
- Is het correct om de voorzieningen voor risico's en kosten in de balans niet op te splitsen in kortlopende en langlopende voorzieningen?

Zoals we in dit artikel hebben aangetoond, worden sommige van deze kwesties niet behandeld in het Belgische boekhoudrecht en de Belgische boekhoudkundige rechtsleer, of worden de antwoorden daarop nu eens ingegeven door het ene referentiestelsel (IFRS), dan weer door het andere (US GAAP). De tabel in de bijlage vat de belangrijkste verschillen tussen deze drie referentiestelsels samen.

De Commissie voor Boekhoudkundige Normen wijst er terecht op dat de waarderingsregels voldoende concreet moeten zijn om inzicht te verkrijgen in de door de onderneming toegepaste waarderingmethoden. Zij moeten het mogelijk maken de toepassing van de criteria die bij de vorming van de voorzieningen worden gehanteerd, in concreto te toetsen⁸⁹. Aangezien er in de wet niets bepaald wordt over de factoren en gegevens (bv.: de meting van de kasstromen, de impact van de inflatie, de keuze van de disconteringsvoet enz.) die in aanmerking moeten worden genomen bij de waardering van de milieuvorzieningen, is het aan het bestuursorgaan van de ondernemingen om aan de gebruikers van de jaarrekening alle gegevens mee te delen die hen kunnen helpen zich een oordeel te vormen over de geschiktheid van die voorzieningen.

Is het misschien geen goed idee om de paar regels voor het opnemen van milieuvorzieningen die in het Belgische boekhoudrecht zijn vastgelegd, grondig te herbekijken en helemaal van nul te beginnen?

---

⁸⁸ *Une prolongation du nucléaire jusqu'en 2035 ? Engie pose ses conditions*. Libre ECO, 17 mei 2022.

⁸⁹ CBN-advies 2018/25 – Voorzieningen, paragraaf 39.

Vooral omdat deze kwestie vragen oproept die veel verder reiken dan het debat tussen economische beroepsbeoefenaars. Als er onvoldoende milieuvorzieningen worden aangelegd, dan gaat dat ten koste van de rechtvaardigheid tussen generaties, aangezien het herstel van milieuschade dan van de ene op de andere generatie wordt afgewenteld.

Hoe dan ook zullen milieukwesties in de toekomst veel gedetailleerder moeten worden opgenomen in de financiële informatie – d.i. in de jaarrekening en in het jaarverslag – die ondernemingen publiceren⁹⁰.

Bijlage

VERGELIJKING VAN BELGISCH BOEKHOUDRECHT, IFRS EN US GAAP

	Belgisch boekhoudrecht	IFRS	US GAAP
Afzonderlijke normen en/of interpretaties voor voorzieningen voor milieuschade en voorzieningen voor ontmanteling van terreinen	Neen	Ja	Ja
Meting van kasstromen	Onbepaald	Kostprijs of reële waarde, naargelang het geval	Milieuschade: Kostprijs Ontmanteling: Reële waarde
Onzekerheid over het bestaan – drempel­effect	Ja	Ja	Milieuschade: Ja Ontmanteling: Neen
Onzekerheid over de metingen wanneer schattingen even waarschijnlijk zijn	Het kleinste bedrag	Het gemiddelde	Milieuschade: Het kleinste bedrag Ontmanteling: Het kleinste bedrag
Discontering	Onbepaald	Ja	Milieuschade: Ja in sommige gevallen, maar zelden Ontmanteling: Ja
Disconteringsvoet	Onbepaald	De rentevoet die de tijdswaarde van geld weergeeft,	Milieuschade: De rentevoet die de tijdswaarde van geld weergeeft

⁹⁰ *Premiers exposés-sondages de l'ISSB concernant le développement durable*. Philippe LONGERSTAEY. Bilan, nummer 871, 30 april 2022.

		gecorrigeerd voor risico's die eigen zijn aan de onderliggende verplichting	Ontmanteling: De rentevoet die de tijdswaarde van geld weergeeft, gecorrigeerd voor het kredietrisico van de debiteur van de voorziening
Periodieke actualisering	Ja	Ja	Milieuschade: Ja Ontmanteling: Ja
Progressieve opname	Ja, naargelang het geval	Ja, naargelang het geval	Milieuschade: Neen Ontmanteling: Ja
Activering van de kosten	Ja, naargelang het geval	Ja, naargelang het geval	Milieuschade: Ja, naargelang het geval Ontmanteling: Ja
Indeling op de balans – kortlopend en langlopend	Neen	Ja	Milieuschade: Ja Ontmanteling: Ja
Indeling op de resultatenrekening – verdiscontering	Financiële kost	Financiële kost	Milieuschade: Exploitatiekost Ontmanteling: Exploitatiekost